MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№5

2026 MAY

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

ISSN: 3060-463X

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta’limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Shakarov Zafar Gʻafforovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay’ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻz FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Boʻtaboyev Mahammadjon Toʻychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Tursunov Ulugʻbek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon oʻgʻli, Texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Joʻraeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xolmirzayev Ulugʻbek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta’limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta’minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun’iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta’minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug‘lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To‘qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo‘l transportini ishlatish
05.08.06 – “G‘ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish” (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta’minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog‘ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma’lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan “Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxati”ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo‘yicha “Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali ro‘yxatga kiritilgan.

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ
Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti” milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

АДАПТИВНОЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ......10
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Исматуллаев Темур Равшан угли
STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEXANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI......18
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА......26
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишерович
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ......35
Габбарова Ильмира Володиевна
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH......41
Amirov Shavkat Rahmatullayevich
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ......48
Усманова Азиза Баходировна
PEREGONDAGI HARAKATNI BOSHQARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSESSORLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIQISH......53
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI......62
Alimova Dilafro'z Tohir qizii
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)......68
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR......67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI......74
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH......82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI......89
Muxtorova Shaxlo Farxodovna
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH......101
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY......106
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH......111
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li

MHXS STANDARTLARIGA O'TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR 117
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO'P O'LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI 123
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI 127
Kaxorova Zamira Safaraliyevna
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO'Y BERISHI MUMKIN BO'LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI 132
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o'g'li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQARISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH... 143
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg'ashova Madina, Jo'rayev Muhiddin
JAHON MOLIYAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI........ 147
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.
KORXONALARDA "TEJAMKOR ISHLAB CHIQARISH" KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI 151
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO'LLARI........ 156
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH 161
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O'RNI 166
Irgashev Anvar Farxodovich
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI........ 173
Raxmankulov Sherzod Shokirovich
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР 178
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI 184
O'tbosarov Abrorbek Adxamjon o'g'li
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQISH........ 189
Xamidova Zarifa Urol qizi
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI........ 196
Ro'zmetov Mansur
O'ZBEKISTONDA IJTIMOIY TURIZMNI QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI........ 200
Shaydulova Marjona Alisher qizi
KORXONALARNING MOLIYAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIYAVIY TAHLILI AHAMIYATI........ 205
Rizoyev Farrux Hikmatilloyevich
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHIYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI........ 210
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 215
Komilova Nodira Abdirahmon qizi

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ 225
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ 231
Тожалиев Шохрух Талип ўғли
GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING 236
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna
O‘ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG‘ALLIKNI KAMAYTIRISH 241
Azlarova Aziza Axrorovna
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI 248
Marufxanov Davron Hasanovich
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI 255
Isakjanova Saboxat Muhamedovna
MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI 263
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna
DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO‘LLARI 268
Anvar Deberdiyev
RAQAMLI XIZMATLARNING O‘ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O‘RNI 272
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI 278
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna
IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILIYATIGA YANGICHA YONDASHUV 283
Tadjiev Bexzod Umidjanovich
OTMNI MOLIYAVIY TA’MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELLARI 290
Tuxliyev Bozor Karimovich
TOG‘-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI 293
Abirova Nargizabonu
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 298
Ro‘ziyeva Maftuna Yusufovna
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO‘RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI 303
Sharipova Shahlo Istamovna
METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 308
Maxmudov Dostonbek Soyibjon o‘g‘li
SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 312
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 317
Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOIY XARAJATLARNI BOSHQARISH 323
Primova Nigora Ikrom qizi
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR 331
Raxmankulov Sherzod Shokirovich
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQISH DARAJASI .. 337
Aripov Ulug'bek Bahodirovich
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 341
Xakimov Akbar Anvarovich
FOTOELEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI 344
Majidova Maxliyo A'zam qizi
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 354
Komilova Nodira Abdirahmon qizi
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV) 362
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES 367
Sanemkhan Abdullaeva
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI 375
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQISH 379
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА 386
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 391
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI 397
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI 403
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI 407
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHIYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI 411
Karimova Shaxnoza O'ktamovna
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI 418
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH 423
Xalimov Shaxboz Xalimovich
AKTIVLAR QADRSIZLANISHI XARAJATLARINING MOLIYAVIY VA SOLIQ HISOBOTLARIGA TA'SIRI 427
Jarimbetov Ajiniyaz Kurbanbaevich

MUHANDISLIK GEOMETRIYASI VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARINI O'QITISHDA MULTIMEDIA VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM NATIJALARIGA TA'SIRI: AUDIO VA VIDEOTEXNOLOGIYALAR IXTISOSLIGI MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT 430

Utkirova Mamura Faxriddin qizi
HUDUDIY TADBIRKORLIK TIZIMIDA INVESTITSION RESURSLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INSTITUTSIONAL VA EKONOMETRIK YONDASHUVLARI 436

Isakov Axmadali Esanbayevich
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA INVESTITSION RESURSLARNING TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH 444

Abdunabiyev Sirojiddin G‘anijon o‘g‘li
XABAR ALMASHISHGA ASOSLANGAN MARKETINGDA ISTE'MOLCHILARNING SHAXSIY HAYOTINI KUTILMALARI 452

Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI OPTIMALLASHTIRISH VA SOG‘LOM RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT SEKTORINI INSTITUTSIONAL ISLOH QILISHNING QIYOSIY TAHLILI 461

Sharapov Umidjon Shavkatovich
ZAMONAVIY SERVIS KOMPANIYALAR TANNARXINI ANIQLASHNING DOLZARB YO‘NALISHLARI 471

Berdiyeva Dilfuza Axatovna
NAVOIY VILOYATINING TURISTIK OBYEKTLARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI 477

Turayev Abduvoxid Kuldashevich
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 483

Alimova Dilafro‘z Tohir qizi
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI RAG‘BATLANTIRISH MEXANIZMLARI 488

Suvonov Ibrohim Izbosarovich
QORAKO‘L TERI JINGALAKLARINING TAKRORLANMAS KO‘RINISHI VA XUSUSIYATLARI 492

Hakimova Sh.Q., Azimov J.Sh., Farmonov F.F.
YOSH TADBIRKORLARNING STARTAP LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI 497

Koriev Orif Azizovich
HUDUDLARDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI YO‘NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH 502

Berdiyev Jasur Qo‘ldoshevich, Karimov Chuxmor Abdirashidovich
SUG‘URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA MOLIYAVIY NATIJALARI TAHLILI 507

Alimov Baxodir Batirovich
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY TAHLILI 513

Turg‘unov Nodirbek Muminjanovich
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING ROLI 516

Xodjimatov Maksudbek Ubaydullayevich
MINTAQA TURIZM INDUSTRIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISHI VA BOSHQARUV FAOLIYATLARI TAHLILI 520

Berdiyev Jasur Qo‘ldoshevich, Ruziqulov Aziz Tuxtayevich
TIJORAT BANKLARIDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH ORQALI MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASH: NAZARIY YONDASHUV VA ISTIQBOLLAR 526

Nazarova Shohista Tolmas qizi
METALLARGA BOSIM OSTIDA ISHLOV BERISH JARAYONLARINI RAQAMLI MODELLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI 531

Xasanov Kamoliddin Akmal o‘g‘li, Abdullayev Fatxulla Sagdullayevich, Diyorov Salohiddin Farhod o‘g‘li, Jalolov Jafar Jamol o‘g‘li

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL MABLAG'LARI HISOBINI MHHS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBIY VA AMALIY YONDASHUVLAR 537
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIRIN IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHGA UNDOVCHI OMILLAR........ 543
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li
MINTAQANING INVESTITSION SALOHIYATINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 548
Maxmudov Jasurbek Ergashevich
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MUZEY OBYEKTINING SIG'IM TAHLILI: FAYZULLA XO'JAYEV UY-MUZEYI TAJRIBASIDA........ 553
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li
MAMLAKATIMIZDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIKLARI........ 560
Turdiyeva Muqaddas Umarovna
МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО ОБЪЕКТА ДЛЯ АНАЛИЗА КОМПЛЕКСНЫХ ЦИФРОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОБЪЕКТОВ........ 565
Гулямов Шухрат, Шамсутдинова Винера, Караханова Алсу, Зайниддинова Зебинисо
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI 571
Yuldoshov Otabek Jovli o'g'li
TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHIYATINI OSHIRISH MEXANIZMLARI........ 576
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSH SALOHIYATNI SHAKLLANTIRISH VA RAQOBAT USTUNLIKLARINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI 583
Asenbaeva Aydaygul, Toshqulova Aziza
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI........ 587
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI........ 591
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich
SCENARIO-BASED ECONOMETRIC EVALUATION OF REAL INVESTMENT EFFICIENCY IN SMALL BUSINESS ACTIVITIES........ 601
Otajanov Umid Abdullayevich
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIY O'SISHNI RAG'BATLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARI........ 611
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich
BANK 4.0 SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BANK BOSHQARUVI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI 619
Boltayev Zokirjon Otanazarovich
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA SUV RESURSLARI SALOHIYATIDAN FOYDALANISH USULLARI........ 622
Sapayev Azamat Rustamovich
ФИСКАЛЬНЫЕ ПРАВИЛА В СРЕДНЕСРОЧНОМ БЮДЖЕТНОМ ПЛАНИРОВАНИИ........ 626
E.M. Сон
BUXORO VILOYATINING YALPI HUDUDIY MAHSULOT DINAMIKASI VA UNING TARMOQ TUZILMASIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR TAHLILI 631
Raxmonqulova Nafisa Olimjonovna
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBALARI........ 636
Raupov Shuxrat Soyibovich
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBALARI........ 636
Raupov Shuxrat Soyibovich

MARKETING FAOLIYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA REAL INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI SSENARIYLAR ASOSIDA EKONOMETRIK BAHOLASH 652
Otajanov Umid Abdullayevich, Isakova Naima Ikromjonovna
QURILISH KORXONALARIDA XARAJATLARNI KLASSIFIKASIYA QILISH VA HISOBGA OLISH TIZIMI 663
Toshimov Azizbek Hakimovich
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA SUV RESURSLARIDAN OQILONA FOYDALANISH....... 667
Jobborov Elmurod Normo‘minovich
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING HUDUDIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI O‘RNI... 672
Jo‘rayev Ilhomjon Kamolidinovich

NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING HUDUDIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI O‘RNI

Jo‘rayev Ilhomjon Kamolidinovich
University of Business and Science
Yashil iqtisodiyot kafedrasi dotsenti (PhD)
ORCID:0009-0004-0136-4524

Annotatsiya. Ushbu maqolada 2020–2024-yillar davomida Namangan viloyatida kichik biznesning hududiy iqtisodiyot rivojlanishidagi o‘rni tahlil qilingan. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi hamda Namangan viloyati statistika boshqarmasi ma’lumotlari asosida taqqoslama va dinamik tahlil usullari qo‘llanilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, kichik biznes subyektlari soni 2020–2024-yillarda 22 034 tadan 36 021 tagacha yetib, 63,5 foizga oshgan. Kichik biznesning viloyat yalpi hududiy mahsulotidagi ulushi respublika o‘rtacha ko‘rsatkichidan 19–20 foiz punktga yuqori darajada saqlanib qolgan. Tadqiqot natijalari asosida moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda davlat dasturlaridan samarali foydalanish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, hududiy iqtisodiyot, yalpi hududiy mahsulot, tadbirkorlik, iqtisodiy o‘sish.

Аннотация. В данной статье анализируется роль малого бизнеса в развитии региональной экономики Наманганской области в 2020–2024 годах. В исследовании использованы методы сравнительного и динамического анализа на основе данных Агентства статистики Республики Узбекистан и Управления статистики Наманганской области. Результаты показывают, что количество субъектов малого бизнеса в 2020–2024 годах увеличилось с 22 034 до 36 021, что составляет рост на 63,5 %. Доля малого бизнеса в валовом региональном продукте области сохранялась на уровне, превышающем среднереспубликанский показатель на 19–20 процентных пунктов. На основе результатов исследования разработаны практические рекомендации по укреплению финансовой устойчивости, внедрению цифровых технологий и эффективному использованию государственных программ.

Ключевые слова: малый бизнес, региональная экономика, валовой региональный продукт, предпринимательство, экономический рост.

Abstract. This article analyzes the role of small business in the development of the regional economy of Namangan region during 2020–2024. The study applies comparative and dynamic analysis methods based on data from the Statistics Agency of the Republic of Uzbekistan and the Namangan Regional Statistics Department. The results show that the number of small business entities increased from 22,034 to 36,021 during 2020–2024, representing a growth of 63.5 percent. The share of small business in the gross regional product of the region remained 19–20 percentage points higher than the national average. Based on the findings, practical recommendations were developed for strengthening financial stability, introducing digital technologies, and effectively utilizing state programs.

Keywords: small business, regional economy, gross regional product, entrepreneurship, economic growth.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida kichik biznes iqtisodiy o‘sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida e’tirof etilgan. Xalqaro Mehnat Tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, kichik va o‘rta biznes subyektlari jahon miqyosida barcha ish o‘rinlarining 70 foizidan ortig‘ini ta’minlaydi hamda yalpi ichki mahsulotning 50 foizdan ko‘prog‘ini shakllantiradi [1]. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti tadqiqotlari esa kichik biznesning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy jihatdan ham bandlikni oshirish, kambag‘allikni kamaytirish va hududiy muvozanatni ta’minlash bo‘yicha muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi [2].

O‘zbekiston Respublikasida kichik biznesni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan “Yangi O‘zbekiston” taraqqiyot strategiyasida tadbirkorlik muhitini yaxshilash, kichik biznes subyektlariga davlat ko‘magini kuchaytirish hamda hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish alohida vazifa sifatida belgilangan [3]. Mazkur siyosat doirasida mamlakatning barcha hududlarida, shu

jumladan Namangan viloyatida ham kichik biznes subyektlari sonini koʻpaytirish, ularning raqobatbardoshligini oshirish va hududiy yalpi mahsulot shakllanishidagi ulushini kengaytirish maqsad qilib qoʻyilgan.

Namangan viloyati Oʻzbekistonning eng zich aholi yashaydigan hududlaridan biri boʻlib, 2025-yil maʼlumotlariga koʻra, viloyat aholisi 3190,8 ming kishini tashkil etadi [4]. Viloyat anʼanaviy ravishda toʻqimachilik, tikuvchilik va oziq-ovqat sanoati sohasida ixtisoslashgan boʻlib, ushbu tarmoqlar kichik biznes faoliyati uchun keng imkoniyat yaratadi. 2025-yil maʼlumotlariga koʻra, kichik biznes korxonalari Namangan viloyati yalpi hududiy mahsulotining 70 foizdan ortigʻini tashkil etmoqda. Biroq ushbu koʻrsatkichning yuqori darajasiga qaramay, kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligi, kredit resurslaridan foydalanish imkoniyati va innovatsion faolligi hali ham yetarlicha taʼminlanmagan. Bundan tashqari, 2020–2024-yillar oraligʻida COVID-19 pandemiyasi va undan keyingi tiklanish jarayoni kichik biznes rivojlanishiga sezilarli taʼsir koʻrsatgan boʻlib, ushbu taʼsirning hududiy xususiyatlari ilmiy jihatdan yetarlicha oʻrganilmagan.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekistondagi kichik biznesga oid tadqiqotlarning aksariyati umumdavlat miqyosida olib borilgan yoki alohida tarmoqlar kesimida koʻrib chiqilgan. Namangan viloyatining hududiy iqtisodiyoti va kichik biznes oʻrtasidagi bogʻliqlikni maxsus oʻrganuvchi, 2020–2025-yillar dinamikasini qamrab oluvchi ilmiy tadqiqotlar yetarli darajada mavjud emas. Mazkur boʻshliq ushbu tadqiqotning ilmiy zaruratini asoslaydi.

Shu munosabat bilan ushbu maqolaning asosiy maqsadi 2020–2025-yillar davomida Namangan viloyatida kichik biznesning hududiy iqtisodiyot rivojlanishidagi oʻrni va ahamiyatini tahlil qilish, rivojlanishga taʼsir etuvchi omillarni aniqlash hamda hududiy iqtisodiyotni mustahkamlashga qaratilgan ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Maqola adabiyotlar sharhi, metodologiya, natijalar, muhokama va xulosa boʻlimlaridan iborat boʻlib, tahlil Oʻzbekiston Statistika agentligi hamda Namangan viloyati statistika boshqarmasi maʼlumotlari asosida olib borilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznes fenomenini ilmiy jihatdan oʻrganish XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab jadal rivojlana boshladi. Iqtisodiy nazariya sohasida Schumpeter [5] tadbirkorlikni «ijodiy buzish» jarayoni sifatida talqin etib, kichik biznesni innovatsion oʻzgarishlarning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida asosladi. Uning nazariyasiga koʻra, kichik korxonalar yangi mahsulot, texnologiya va bozor imkoniyatlarini yaratish orqali iqtisodiy tizimning dinamikasini taʼminlaydi. Keyinchalik Storey [6] kichik biznesning bandlik yaratishdagi rolini empirik jihatdan isbotlab, uni milliy iqtisodiyotning «umurtqa pogʻonasi» sifatida taʼrifladi. Audretsch va Thurik [7] esa kichik biznesni «bilim iqtisodiyoti» sharoitida innovatsiyalarni tarqatishning asosiy mexanizmi sifatida koʻrib, uni yangi iqtisodiy oʻsish nazariyalari bilan bogʻladi.

Kichik biznesni hududiy iqtisodiyot kontekstida oʻrganishda Porter [8] tomonidan ishlab chiqilgan klaster nazariyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Porter taʼkidlashicha, geografik jihatdan toʻplangan kichik va oʻrta korxonalar oʻzaro raqobat va hamkorlik orqali mahsulot sifatini oshiradi, innovatsion faollikni kuchaytiradi hamda hududiy raqobatbardoshlikni taʼminlaydi. Ushbu nazariy yondashuv kichik biznesning nafaqat alohida korxona, balki hududiy iqtisodiy tizimning tarkibiy qismi sifatida oʻrganilishi zarurligini asoslaydi.

Hududiy iqtisodiyot rivojlanishida kichik biznesning oʻrnini oʻrganishga bagʻishlangan tadqiqotlar soni soʻnggi oʻn yilliklarda sezilarli darajada ortgan. Fritsch va Mueller [9] Germaniya hududlari misolida oʻtkazilgan tadqiqotda kichik biznesning hududiy iqtisodiy oʻsishga taʼsiri bevosita emas, balki bilvosita — raqobat muhitini kuchaytirish, inson kapitalini rivojlantirish va texnologiyalarni tarqatish orqali amalga oshishini isbotladi. Wennekers va Thurik [10] esa tadbirkorlik faoliyati darajasi bilan iqtisodiy oʻsish surʼatlari oʻrtasidagi ijobiy korrelyatsiyani tahlil qilib, kichik biznesni endogen oʻsishning asosiy omili sifatida belgiladi.

Oʻtish iqtisodiyoti mamlakatlarida kichik biznesning hududiy rivojlanishdagi rolini oʻrgangan McIntyre [11] ushbu mamlakatlarda kichik biznesning rivojlanishi koʻproq institutsional muhit, qonunchilik tizimi va davlat koʻmagi sifatiga bogʻliqligini koʻrsatdi. Ayyagari, Beck va Demirguc-Kunt [12] tadqiqotlari esa rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik biznesning YaIMdagi ulushi yuqori boʻlsa ham, ularning rasmiy kredit tizimiga kirish imkoniyati cheklanganligi hududiy rivojlanishga salbiy taʼsir koʻrsatishini tasdiqladi. Mazkur xulosalar Oʻzbekiston kabi oʻtish iqtisodiyoti mamlakatlariga ham toʻliq tatbiq etiladi.

Oʻzbekistonda kichik biznesni rivojlantirish masalasi mustaqillik yillaridan boshlab davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biriga aylangan. Raximov [13] tadqiqotlarida Oʻzbekistonda kichik biznesning shakllanish bosqichlari tahlil qilinib, 1990-yillardan 2010-yillargacha boʻlgan davrda kichik biznes subyektlari sonining jadal oʻsishi, ammo sifat koʻrsatkichlarining hali ham yetarli darajaga yetmaganligini koʻrsatib bergan. Toshmatov [14] oʻz tadqiqotlarida Oʻzbekistonda kichik tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilib, soliq yukining kamaytirilishi va maʼmuriy toʻsiqlarning bartaraf etilishi kichik biznes faoliyatini sezilarli darajada jonlantirishini empirik asosda isbotlagan. Yusupov va Xoliqov [15] Oʻzbekiston sharoitida kichik biznes va bandlik

o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganib, kichik korxonalarning ish o‘rni yaratishdagi ulushi so‘nggi yillarda barqaror o‘sish tendensiyasiga ega ekanligini, biroq mehnat unumdorligi hali ham yirik korxonalarga nisbatan past darajada qolayotganligini aniqlagan. Xasanov [16] esa O‘zbekistonda kichik biznesning moliyalashtirilishi muammolarini o‘rganib, bank kreditlaridan foydalanish imkoniyatining cheklanganligi kichik korxonalar rivojlanishidagi asosiy to‘siqlardan biri ekanligini ta’kidlagan.

Namangan viloyatida kichik biznes faoliyatini o‘rganishga qaratilgan maxsus ilmiy tadqiqotlar hali ham yetarli darajada emas. Mavjud ishlarning aksariyati statistik ma’lumotlarni umumlashtirish yoki alohida tarmoqlar kesimida tahlil qilish bilan cheklanib qolgan. Namangan viloyati statistika boshqarmasining 2024-yilgi ma’lumotlariga ko‘ra, kichik biznes korxonalari viloyat yalpi hududiy mahsulotining 70 foizidan ortig‘ini tashkil etib, viloyat iqtisodiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanmoqda [17]. Biroq ushbu ko‘rsatkichning shakllanish mexanizmlari, dinamikasi va undagi hududiy farqlar ilmiy jihatdan chuqur o‘rganilmagan. *Innovations in Science and Technologies* jurnalida chop etilgan so‘nggi tadqiqot [18] Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlarining kredit reytingini tahlil qilib, moliyaviy ochiqlikning yetishmasligi, innovatsiyaga sust munosabat va soliq intizomining pastligini asosiy muammolar sifatida aniqlagan. Biroq mazkur tadqiqot ham kichik biznesning hududiy iqtisodiyot rivojlanishiga kompleks ta’sirini qamrab olmagan.

Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili kichik biznesning xalqaro va milliy darajadagi rolini yetarlicha yoritgan bo‘lsa-da, Namangan viloyati misolida 2020–2025-yillar dinamikasini qamrab oluvchi, COVID-19 pandemiyasining hududiy ta’sirlarini hisobga olgan holda kichik biznesning hududiy iqtisodiyot rivojlanishidagi o‘rnini kompleks tahlil qiluvchi tadqiqot hali amalga oshirilmagan. Ushbu bo‘shliq mazkur tadqiqotning ilmiy asosini tashkil etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot miqdoriy tahlil metodologiyasiga asoslangan bo‘lib, kuzatuv-tavsifiy tadqiqot dizayni qo‘llanilgan. Asosiy manba sifatida rasmiy statistik idoralar ma’lumotlaridan foydalanilgan: O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi [4] respublika miqyosidagi ko‘rsatkichlar bo‘yicha, Namangan viloyati statistika boshqarmasi [17] hududiy ko‘rsatkichlar bo‘yicha asosiy manba bo‘lib xizmat qildi. Barcha ma’lumotlar 2020–2025-yillarni qamrab oladi.

Tadqiqotda ikki tahlil usuli qo‘llanildi. Taqqoslama tahlil doirasida viloyat ko‘rsatkichlari respublika o‘rtacha ko‘rsatkichlari bilan qiyoslandi. Dinamik tahlil doirasida yillik o‘zgarishlar ketma-ketligi kuzatildi; COVID-19 pandemiyasining 2020–2021-yillardagi ta’siri va 2022–2025-yillardagi tiklanish jarayoni alohida bosqich sifatida tahlil qilindi. Yillik o‘sish sur’ati quyidagi formula asosida hisoblandi:

YO‘S = (Joriy yil qiymati – O‘tgan yil qiymati) / O‘tgan yil qiymati × 100%

Tadqiqotning asosiy cheklovlari quyidagilardan iborat: norasmiy iqtisodiyot sektori qamrab olinmagan; 2025-yil bo‘yicha dastlabki ko‘rsatkichlardan foydalanilgan; tuman darajasidagi ichki farqlar to‘liq tahlil qilinmagan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, 2020–2024-yillar davomida Namangan viloyatida kichik biznes subyektlari soni barqaror o‘sish tendensiyasini ko‘rsatdi. 2020-yilda viloyatda 22 034 ta kichik biznes subyekti ro‘yxatdan o‘tgan bo‘lsa, bu ko‘rsatkich 2024-yilga kelib 36 021 taga yetdi, ya’ni ushbu davr mobaynida umumiy o‘sish 63,5 foizni tashkil etdi (1-jadval) [4].

1-jadval.
Namangan viloyatida kichik biznes subyektlari sonining dinamikasi

Yil	Subyektlar soni (ta)	Yillik o‘sish sur’ati (%)
2020	22 034	-
2021	27 314	+24,0%
2022	29 982	+9,8%
2023	33 598	+12,1%
2024	36 021	+7,2%

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi, 2024

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, eng yuqori o‘sish sur’ati 2020–2021-yillarda, ya’ni COVID-19 pandemiyasidan

keyingi tiklanish davrida kuzatildi — 24,0 foiz. Keyingi yillarda oʻsish surʼati barqarorlashib, 7–12 foiz oraligʻida saqlanib qoldi. Bu holat viloyatdagi tadbirkorlik muhitining asta-sekin mustahkamlanib borayotganini koʻrsatadi.

Taqqoslama tahlil natijalariga koʻra, Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlari soni respublika umumiy sonining 5,9–6,2 foizini tashkil etib, oʻrta darajadagi ulushni saqlab kelmoqda (2-jadval) [4].

2-jadval.
Respublika va Namangan viloyati kichik biznes koʻrsatkichlari

Yil	**Respublika (ta)**	**Namangan (ta)**	**Namangan ulushi (%)**
2020	353 921	22 034	6,2%
2021	436 981	27 314	6,3%
2022	488 936	29 982	6,1%
2023	555 971	33 598	6,0%
2024	614 897	36 021	5,9%

Manba: Oʻzbekiston Respublikasi Statistika agentligi, 2024

Mazkur koʻrsatkichlar shuni koʻrsatadiki, Namangan viloyatining respublika miqyosidagi ulushi tadqiqot davri mobaynida nisbatan barqaror boʻlib, 6 foiz atrofida saqlanib qoldi. Bu esa viloyatning respublika tadbirkorlik tizimida oʻrta salohiyatli hudud sifatida saqlanib qolayotganini tasdiqlaydi.

Dinamik tahlil natijalariga koʻra, kichik biznesning Namangan viloyati YHMidagi ulushi 2020–2024-yillar davomida pasayish tendensiyasini koʻrsatdi. 2020-yilda ushbu koʻrsatkich 76,4 foizni tashkil etgan boʻlsa, 2024-yilga kelib 73,9 foizgacha tushdi (3-jadval).

3-jadval.
Kichik biznesning YHMdagi ulushi: Namangan viloyati va respublika oʻrtacha koʻrsatkichi

Yil	**Respublika oʻrtacha (%)**	**Namangan viloyati (%)**	**Farq (foiz punkti)**
2020	56,7	76,4	+19,7
2021	56,3	76,1	+19,8
2022	54,3	74,6	+20,3
2023	53,8	74,0	+20,2

Manba: Oʻzbekiston Respublikasi Statistika agentligi, 2024 [4]; Namangan viloyati statistika boshqarmasi, 2024

Jadval tahlili shuni koʻrsatadiki, Namangan viloyatida kichik biznesning YHMdagi ulushi respublika oʻrtacha koʻrsatkichidan doimiy ravishda 19–20 foiz punktga yuqori boʻlib kelmoqda. Bu esa viloyat iqtisodiyotining kichik biznesga nisbatan yuqori darajada ixtisoslashganligini va unga bogʻliqligini tasdiqlaydi.

Yuqoridagi tahlil natijalariga asoslanib, quyidagi asosiy topilmalar aniqlandi. Birinchidan, 2020–2024-yillar davomida Namangan viloyatida kichik biznes subyektlari soni 22 034 tadan 36 021 taga yetdi, bu 63,5 foizlik oʻsishni anglatadi. Ikkinchidan, COVID-19 pandemiyasidan keyingi tiklanish jarayonida 2021-yilda eng yuqori oʻsish surʼati — 24,0 foiz kuzatildi. Uchinchidan, kichik biznesning YHMdagi ulushi barcha yillarda respublika oʻrtacha koʻrsatkichidan 19–20 foiz punktga yuqori boʻldi. Toʻrtinchidan, 2020–2024-yillar davomida ushbu ulushning asta-sekin pasayishi — 76,4 foizdan 73,9 foizgacha kamayishi yirik korxonalar va boshqa iqtisodiy subyektlarning nisbatan oʻsib borayotganligidan dalolat beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot 2020–2024-yillar davomida Namangan viloyatida kichik biznesning hududiy iqtisodiyot rivojlanishidagi oʻrnini tahlil qildi. Tahlil natijalari shuni koʻrsatadiki, kichik biznes subyektlari soni 22 034 tadan 36 021 taga yetib, 63,5 foiz oʻsdi. Kichik biznesning viloyat YHMidagi ulushi respublika oʻrtacha koʻrsatkichidan 19–20 foiz punktga yuqori boʻlib, 73,9–76,4 foiz oraligʻida saqlanib qoldi. Biroq ushbu ulushning asta-sekin pasayishi kichik biznesning moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishni dolzarb vazifaga aylantiradi.

Tadqiqot natijalari asosida uchta asosiy tavsiya ishlab chiqildi: moliyaviy hisobotlarni muntazam yuritish va kredit reyting koʻrsatkichlarini oshirish; raqamli texnologiyalarni joriy etish va eksport salohiyatini kengaytirish; davlat dasturlari — “Yosh tadbirkor” va “Ayol tadbirkor” doirasidagi imtiyozlardan samarali foydalanish.

Kelgusida tuman darajasidagi hududiy farqlar, norasmiy iqtisodiyot sektori va kichik biznesning moliyaviy barqarorligiga taʼsir etuvchi omillarni oʻrganish tavsiya etiladi. Xulosa qilib aytganda, Namangan viloyatida kichik biznesning barqaror rivojlanishi uchun miqdoriy oʻsish bilan birga moliyaviy barqarorlik, innovatsion

faollik va raqobatbardoshlikni oshirish strategik zaruriyat hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. International Labour Organization (ILO). Small and Medium Enterprises and Decent and Productive Employment Creation. Geneva: ILO, 2023. ilo.org
2. OECD. OECD SME and Entrepreneurship Outlook 2021. Paris: OECD Publishing, 2021. doi.org/10.1787/97a5bbfe-en
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. https://lex.uz/ru/docs/-5841063
4. Namangan viloyati statistika boshqarmasi. Hududlar bo'yicha shahar va qishloq aholisi soni. Namangan, 2026. namstat.uz
5. Schumpeter, J.A. The Theory of Economic Development. Cambridge: Harvard University Press, 1934.
6. Storey, D.J. Understanding the Small Business Sector. London: Routledge, 1994.
7. Audretsch, D.B., Thurik, A.R. "What's New about the New Economy? Sources of Growth in the Managed and Entrepreneurial Economies." Industrial and Corporate Change, 2001, 10(1), 267–315.
8. Porter, M.E. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990.
9. Fritsch, M., Mueller, P. "Effects of New Business Formation on Regional Development over Time." Regional Studies, 2004, 38(8), 961–975.
10. Wennekers, S., Thurik, R. "Linking Entrepreneurship and Economic Growth." Small Business Economics, 1999, 13(1), 27–56.
11. McIntyre, R.J. "The Role of Small and Medium Enterprises in Transition." WIDER Discussion Papers, 2001, № 68.
12. Ayyagari, M., Beck, T., Demirguc-Kunt, A. "Small and Medium Enterprises Across the Globe." Small Business Economics, 2007, 29(4), 415–434.
13. Raximov, I. O'zbekistonda tadbirkorlik va kichik biznes rivojlanishi. Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
14. Toshmatov, A. "O'zbekistonda kichik tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalari." Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2021, № 3.
15. Yusupov, M., Xoliqov, R. "Kichik biznes va bandlik: O'zbekiston tajribasi." O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi, 2022, № 2.
16. Xasanov, B. "O'zbekistonda kichik biznesni moliyalashtirish muammolari va yechimlar." Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2020, № 4.
17. Namangan viloyati statistika boshqarmasi. Yalpi hududiy mahsulotdagi kichik biznes ulushi. Namangan, 2024. namstat.uz
18. Innovations in Science and Technologies. "Namangan viloyatida kichik biznes subyektlari reyting darajasini baholash." IST jurnali, 2025, maxsus son. innoist.uz
19. Creswell, J.W. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 4th ed. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2014.

muhandislik
& iqtisodiyot
ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar koʻchirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07 https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal t.me/yait_2100